

ВПЛИВ АНТРОПОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ФРАНЦУЗЬКОГО СТРУКТУРАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК ЕКЗИСТЕНЦІЙНО- ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ В ЮРИДИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Петрушенко Вікторія¹

¹Доктор медичних наук, професор, Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова, м. Вінниця (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9255-403X>

UDC: 159.9:34

АНОТАЦІЯ

Передумови. Розвиток юридичної психології в другій половині XX століття характеризується феноменом зміни парадигми, зокрема переходом від традиційної антропологічної і клінічної парадигм та психологічних напрямків біхевіоризму та когнітивізму до екзистенційно-гуманістичного та соціально-контекстуального етапів розвитку, становлення яких відбувалося в умовах міждисциплінарного та міжпарадигмального впливу. Відповідно, необхідним є визначення передумов формування нових парадигм у юридичній психології, зокрема загальнонаукових тенденцій на появу та розвиток екзистенційно-гуманістичного напрямку.

Мета. Встановити характер впливу антропологічних концепцій французького структуралізму на розвиток екзистенційно-гуманістичної парадигми в юридичній психології.

Методи. При проведенні дослідження були використані системний, структурно-функціональний та компаративний методи, які допомогли охарактеризувати взаємозв'язок елементів структуралізму та екзистенційно-гуманістичної парадигми в юридичній психології.

Результати. Визначено три етапи розвитку структуралізму в контексті його психологічної імплементації. Розглянутий вплив антропологізму на систему структуралістського знання та на формування екзистенційно-гуманістичної парадигми психології права. Також, в юридико-психологічному контексті порівняні концепції екзистенціалізму та структуралізму. Систематизовано знання Віктора Франкла, який є фундатором та одним з найбільш вагомих теоретиків екзистенційного гуманізму у психології права. Розкриті особливості появи анти-психіатричного руху та його юридико-психологічне підґрунтя.

Висновки. Систематизовано особливості проявів антропологізму в інших напрямках юридичної психології, серед яких найбільш очевидною визначено орієнтація на соціальний детермінізм. Обґрунтовано, що домінування структуралізму у 1950-80-х роках XX століття, а також ідей, які суперечать концепціям екзистенціалізму сприяло пришвидшенню зміни парадигми в юридичній психології та переходу на початку XXI століття до соціального контекстуалізму. Визначений вплив структуралістів на започаткування анти-психіатричного руху в середині 1960-х років, в контексті ідей психологічного гуманізму та філософського екзистенціалізму.

Ключові слова: юридична психологія, парадигма, антропологічна парадигма, екзистенційно-гуманістична парадигма, структуралізм, зміна парадигми.

ВСТУП

Актуальність. Враховуючи тенденції розвитку сучасної юридичної психології варто

розмежовувати її «класичний» та «сучасний» варіанти, зокрема що стосується формування її предметного поля дослідження та понятійно

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © Viktoriia Petrushenko

This is an Open Access journal. This work is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)**.

Link: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

-категоріального апарату, що відбувався за рахунок впливу двох домінуючих парадигмальних напрямків, які розвивалися наприкінці XIX – початку XX століття: клінічного та антропологічного. Ці парадигми сформували два концептуальні підходи до юридичної психології та її проблематики. Клінічна парадигма сформувала індивідуально-детермінантний підхід, в той час як антропологічна парадигма, спираючись на свою соціально-культурну специфіку розгляду психологічних питань формувала в межах психології права соціально-детермінантний підхід. Не зважаючи на всі якісні зміни, що відбувалися по відношенню до предмету дослідження юридичної психології, подальші наукові парадигми зберігали один з двох підходів, визначених антропологізмом або клініцизмом (Sheehan, 2021).

В контексті вже зазначеного міждисциплінарного розвитку, набуває актуальності систематизація впливу антропологізму за рахунок інших наукових підходів, котрим є в тому числі і структуралізм. Для того, щоб проводити дослідження в межах одного контексту і не диференціювати різні підходи всередині самого напрямку, за основу у статті був взятий французький структуралізм.

Наукова проблематика, яка розглядається у статті розкриває питання залежності розвитку юридико-психологічних парадигм від провідних загальнонаукових тенденцій. Так як юридична психологія є міждисциплінарною галуззю знання, сам процес її еволюції передбачає імплементацію різних теорій, ідей, концепцій із загальнонаукових напрямків. У статті доводиться, що одним з них є французький структуралізм, який крім психології права

найбільш активно розвивався у галузях антропології, загальної психології, психоаналізу, психіатрії, лінгвістики, політичної економії та загалом у філософській проблематиці. Паралельно, розвивається інший підхід до вивчення науки – екзистенціалізм, який у психологічній сфері пов'язаний з напрямком гуманістичної психології. Особливо активно відбувається імплементація знання із робіт екзистенціалістів та гуманістів наприкінці XX століття. Відповідно, **дослідницькою прогалиною** є відсутність чіткого розмежування напрямків структуралізму та екзистенціального гуманізму в юридико-психологічному контексті, зокрема при розгляді системи взаємовідношень «суб'єкт – структура», для пояснення детермінації правової та соціальної поведінки людини.

Науковою новизною дослідження є порівняння екзистенціалізму та структуралізму суто в юридико-психологічному контексті, тобто з точки зору поведінкового трактування феномену правової самосвідомості.

Головною **метою** дослідження є визначити вплив антропологічних концепцій французького структуралізму на розвиток екзистенційно-гуманістичної парадигми в юридичній психології.

Відповідно до мети дослідження, було поставлено ряд **завдань**: по-перше, охарактеризувати основні складові елементи антропологізму в юридичній психології. По-друге, диференціювати вплив екзистенціалізму та структуралізму на психологічно-правову проблематику. По-третє, систематизувати спільності та суперечності французького структуралізму та екзистенційно-гуманістичної парадигми

юридичної психології в контексті їхньої спільної динаміки розвитку.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ

Для досягнення мети та завдань дослідження були використані наступні методи: системний, структурно-функціональний та компаративний. Системний метод був використаний для визначення загальних тенденцій парадигмального розвитку юридичної психології, зокрема для встановлення сталих закономірностей взаємозв'язку різних напрямків всередині психології права.

Структурно-функціональний метод використовувався при виокремленні характерних елементів, притаманних юридико-психологічним парадигмам екзистенційного гуманізму та антропологізму, а також для визначення сутності структуралізму та елементів його прояву в психології права.

Компаративний метод знадобився для порівняння концепцій екзистенціалістів та структуралістів, а також для їхнього зіставлення з засадничими ідеями представників антропологічної парадигми в юридичній психології. Відповідно, це дало змогу визначити спадкові закономірності у розвитку екзистенційно-гуманістичної парадигми.

Серед досліджень, які дотичні до тематики статті та опубліковані за останні п'ять років можна відзначити ряд публікацій, що розкривають питання імплементації елементів структуралістської теоретико-методологічної основи у сферах психології та антропології (Ferreiros, 2022; Kob, 2023; Maxwell, 2023), особливостей розвитку екзистенційного гуманізму, як психологічного напрямку (DeRobertis, 2021; Elkins, 2019; Hoffman, 2022;

Matsumoto, 2021; Mayer, 2022) та особливостей імплементації структуралізму та екзистенціалізму в різних психологічних галузях, в тому числі й в юридичній психології (Freckelton, 2020; Spruill & Lewis, 2022; Williams & Arigo, 2021).

Обмеження дослідження. Враховуючи те, що в статті розглядаються тенденції розвитку французького структуралізму, поза дослідженням залишається доробок американської, німецької та британської шкіл цього напрямку, зокрема праці Аліссон Ассітер, Романа Якобсона чи Умберто Еко. Те ж саме стосується і робіт екзистенціалістів: у статті розглянутий юридико-психологічний аспект цього напрямку, таким чином роботи Карла Ясперса чи Сімони де Бовуар залишилися поза контекстом даного дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Функціонування сучасних парадигм в будь-якій науці, в тому числі і в юридичній психології, є, або результатом переходу від статусу «перед-науковості», або процесу зміни парадигми, якщо галузь претендує на статус «науковості» до цього. Дана теза слідує з теорії Томаса Семюела Куна та детермінує появу науки фактом формування першої парадигми як «узагальненого визнання науковою спільнотою таких досягнень, які на певний час надають моделі формулювання проблем і їх розв'язання в межах наукової дисципліни» (Kuhn, 1962). Таким чином, при умові розгляду юридичної психології як окремої між-дисциплінарної галузі, дотичної до психології загальної, ми можемо позиціонувати її сучасний розвиток тільки в контексті зміни парадигм, адже своє становлення (процес перед-

науковості) вона пройшла у другій половині XIX століття (Massot, 2020; Corvalan, 2018). Таким чином, сучасні юридико-психологічні парадигми – соціально-контекстуальна та екзистенційно-гуманістична спираються на ідеї вже існуючих до цього напрямків. У психології права варто в першу чергу зазначити про антропологізм та клініцизм. В контексті нашого дослідження ми будемо проводити паралелі ідей клініцизму з юридико-психологічною парадигмою екзистенційного гуманізму (Kelly & Davis, 2018), в той час як антропологізм ми будемо розглядати через призму загальнонаукового напрямку структуралізму, зокрема його складових елементів, найбільш вагомим з яких є дослідження поведінки людини в контексті певної соціальної структури (Zahavi, 2022; Martins, 2023). В даному випадку, коли йде мова про структури соціального характеру, можна навести приклад розгляду міфу за Клодом Леві-Строссом, який поглядає в наступному: незалежно від субстантивної складової самого міфу його структура буде залишатися незмінною, але водночас вона буде моделювати та визначати поведінку людини, адже за рахунок адаптації до неї, у людини формуються елементи її світогляду (Kassam, 2000, Barnard, 2000). Також, бінарність мислення, що походить зі структури міфу – а саме обов'язковості присутності в ньому формалізованого бінарного протистояння теж дає змогу чітко охарактеризувати базові особливості структурного підходу (Levi-Strauss, 1955).

Отже, у французькій науковій думці в середині XX століття активно розвиваються два напрямки, або загальнонаукові «парадигми»: екзистенціалізм та структура-

лізм. Динаміка їхнього розвитку є наступною: пік розвитку французького екзистенціалізму припадає на кінець 1940-х років, хоча ідейне поле цієї теорії розвивається ще у XIX столітті зокрема в ідеях Серена К'єркегора (Vaskovic, 2022). Основною відмінністю між цими напрямками є теоретичне визначення місця таких абстрактних категорій як система та структура в науковому дослідженні.

Концепції Жюльєна Дельоза, якому належить одна з найбільш засадничих праць в історії французького структуралізму «Що таке структуралізм?», або «За якими критеріями пізнають структуралізм?» (Deleuze, 2004) теж визначають дихотомію «суб'єкт – система» основною проблематикою для цього напрямку. Однак у своїх більш пізніших працях, зокрема у трьох написаних у співавторстві з французьким психіатром Феліксом Гваттарі, Дельоз більш критично ставиться до структуралістської теорії (Deleuze & Guattari, 2004), що піднімає проблематику відмінностей між структуралізмом та пост-структуралізмом, який об'єднує достатню кількість теоретиків (зокрема до структуралістів, які згодом стали представниками пост-структуралізму часто відносять того ж Дельоза чи Жака Лакана).

Повертаючись до французького структуралізму, його розвиток припадає на 1950-ті – 1980-ті роки. Цей період можна в подальшому диференціювати на наступні три етапи в контексті розвитку в ньому психологічних ідей:

1. Ранній структуралізм – характеризується зародженням у пізніх 1940-х роках та поступово приходить на зміну екзистенціалізму як домінантної філософської теорії. Основ-

ними представником є – Клод Леві-Стросс (Piguet, 2019), який розробив базис для імплементації антропологічного знання в психологічних контекстах. Зокрема його ідеями скористався французький психоаналітик Жак Лакан, який є представником клінічного напрямку у психології.

2. Середній етап становлення структуралізму – припадає на 1960-ті роки та характеризується піднесенням та домінуванням цього напрямку у різних гуманітарних сферах, зокрема у психоаналізі, філософії, антропології та навіть клінічній психології і психіатрії. У науковому дискурсі найбільш активно починають звучати імена Жюльєн Дельоза, Мішеля Фуко, Луї Альтюссера та інших найбільш відомих представників структуралізму (Brown, 2020).

3. Пізній структуралізм – етап переходу від структуралізму до пост-структуралізму, який припадає на 1970-ті та 1980-ті роки. Характеризується зміною підходу до використання структури в якості інструменту пізнання предмету та явища в гуманітарних та соціально-поведінкових науках, і прослідковується поступовим відходом від своїх ранніх ідей та критикою деяких структуралістських концепцій Дельозом, Лаканом, Гваттарі та Фуко (Pavón-Cuellar, 2023; Dagfal, 2018; Pulkkinen, 2023).

Надалі варто розглянути імплементацію ідей психологічного структуралізму в галузі юридичної психології та визначити їхній вплив на ідеї гуманістів та екзистенціалістів. Таким чином, спираючись на дослідників як структуралізму так і екзистенціалізму, варто їх розрізнити за ключовою категорією. Основною категорією, яка розкриває всю сутність

першого напрямку є поняття «структура». З іншого боку, екзистенціалізм як можна прослідкувати на прикладі юридичної психології – є індивідуально-детермінантною парадигмою, яка фокусує свою увагу на дослідженні суб'єкта. Саме в цьому контексті ми можемо й прослідкувати між ними різницю.

Для екзистенційно-гуманістичної психології є характерною суб'єктивізація людини, як одиниці, від якої залежить результат її діяльності. Тобто, індивід та притаманні йому особливості (психологічні, клініко-медичні) самостійно визначають характер її соціально-правової поведінки. Зокрема, у одного з перших представників екзистенційно-гуманістичної психології є Віктор Франкл, головними категоріями у вченні якого є концепти «сенсу життя» та «свободи волі», тобто суб'єктивні категорії, які залежать від індивіда (при умові, якщо суб'єктом виступає саме людина) (Martin, 2023; Proust, 2022). В юридико-психологічному контексті, зокрема в сфері кримінології, цей підхід сприяє розгляду інтернальних, або внутрішніх факторів, як первинних (Sovet et al., 2023). Таким чином, психологія покарання повинна розглядати конкретні злочини з точки зору діяльності суб'єкта, радше ніж набору факторів об'єктивних обставин (Boyer, 2023; Gatta, 2014). Варто зацентувати увагу на тому, що вчення Віктора Франкла орієнтується на клініцистські начала у юридичній психології. Зокрема, як ми уже визначили, клініцизм є однією з перших двох парадигм в юридичній психології – поряд з антропологізмом, та в першу чергу диференціюється з ним за рахунок використання різного типу наукового детермінізму: антропологізм

визначає правову поведінку людини як соціальний феномен, а клініцизм – як суб’єктивний.

Крім цього, сам Віктор Франкл до написання своєї праці «*Psychologe erlebt das Konzentrationslager*», яку можна перекласти як «*Психолог у концтаборі*» або «*Як сказати Так життю*», яка була вперше опублікована у Відні у 1946 році (Frankl, 1947), активно займався дослідженням психоаналізу та студіюванням вчення Зігмунда Фрейда та Альфреда Адлера, що тільки посприяло практиці розгляду поведінки людини з точки зору суб’єкта (Pavon-Cellar, 2021). Екзистенційну та гуманістичну психологію на сьогодні можна розглядати, як окремі напрями, зокрема існують публікації, автори яких намагаються визначити спільні та відмінні риси між екзистенційною та позитивістською психологією (Stedman, 2023).

Серед основної характерної риси, притаманної структуралізму, яка чітко прослідковується в ідеях антропологічної парадигми в юридичній психології є наявність структури або системи, яка обмежує суб’єкт та впливає на його дії, а отже і на поведінку. В контексті ортодоксальної юридичної психології, елементи якої можна спостерегти зокрема у працях Вільгельма Вундта з етнопсихології, теж можна визначити дію певних структур – суспільства, общин, які визначають норми законодавства та вводять певні обмеження відповідно до суспільних потреб та уявлень (Kurek, 2017, Wundt, 1904).

Таким чином, структура обмежує діяльність суб’єкта. Це протиставляється ідеям екзистенційного гуманізму, зокрема визначенню суб’єктної самостійності. Загалом, як і в інших галузях знання, структуралізм змістив екзистен-

ціалізм з вершини філософської парадигматики, де він знаходився у 1940-роки, що теж, до речі, можна пов’язати із соціальними перетвореннями в суспільній науковій свідомості. Адже основні літературні та філософські праці екзистенціалізму написані саме у період Другої Світової війни: «Буття і ніщо» Жана-Поля Сартра чи художні праці Альбера Камю – «Сторонній» (1942) чи «Міф про Сізіфа» (1942), або ж у післявоєнний час – вже згадана психологічно-екзистенційна праця Віктора Франкла (Camus, 1946; Camus, 1955; Sartre, 2003; Frankl, 1947; Piguet, 2019). На фоні масових руйнувань в Європі та світі, питання про сенс життя постає в новому контексті (Manrique, 2022), однак після завершення війни, вже у 1950-х роках структуралізм починає домінувати у науковому дискурсі, фокусуючи свою увагу на іншій проблематиці – існування невідчужуваних елементарних абстрактних теоретичних частинок, які можливо виокремити при дослідженні суспільства, таким чином, спричиняючи відхід від вищезазначених екзистенційних суб’єктивних категорій (Kakkori & Huttunen, 2010).

Таким чином, ідеї структуралізму та пост-структуралізму спричинили перехід акценту в галузі юридичної психології з розгляду діяльності людини в межах системи «індивід – право» як суто суб’єктивної до факту розгляду питань, які стосуються того, чи можливо виокремлювати чіткі структурні елементи соціального оточення індивіда, які незалежно від умов будуть залишатися однаковими, як для прикладу у структурній антропології Клода Леві-Стросса чи психоаналізі Жака Лакана, який орієнтується на ідеї структурної лінгвіс-

тики Фердинанда де Соссюра (Levi-Strauss, 1958; De Saussure, 1916). Це й призведе до того, що на початку XXI століття у юридичній психології домінантною стане парадигма соціального контекстуалізму, яка спирається на непостійні теоретичні конструкції, як для прикладу «ідентичність», які будуть складати її основу. Адже саме по собі поняття ідентичності є несталим і може змінюватися в залежності від зовнішніх обставин, зміни соціальних груп та їхньої соціальної перцепції (Brown & Lunt, 2002).

Комбінування нових напрямків у психологічній думці, зокрема французького структуралізму та екзистенціалізму призвели до змін не тільки в теоретичній складовій науки про психіку, а й у прикладних аспектах, зокрема до змін у соціальному ставленні до правових особливостей процесу роботи з людьми, які мають психічні патології (Allan, 2014; Allan, 2018). Цей рух отримав назву «анти-психіатрії» і враховуючи його синтетичний характер, він був представлений як екзистенціалістами, адептами гуманістичної психології, так і підтриманий деякими представниками структуралізму, зокрема французького. Саме цей прикладний аспект, на нашу думку буде доречно розглянути більш детально з точки зору вказаних парадигмальних рухів. Адже, синтез екзистенційно-гуманістичного підходу до юридичної психології, а також ідей структуралістів сприяв врахуванню питання протилежності госпіталізації, терапії, ставлення до психічно хворих людей. Вся ця проблематика робить питання анти-психіатричного руху складовою галузі юридичної психології (DeRoberts, 2014; Drazenovich & Stroink, 2023;

Bercherie et al., 2021). Із числа французьких структуралістів серед представників цього руху можна визначити Мішеля Фуко та вже згаданих Жюльєн Дельоза, Фелікса Гваттарі (Iliopoulos, 2021; Jenkins, 2018).

Найбільш активно в теоретичному контексті анти-психіатричні ідеї постулюються в колективних працях Дельоза та Гваттарі, зокрема у роботі «*Анти-Едін*», який складає перший том колективної роботи «*Каніمالізм та шизофренія*» (Deleuze & Guattari, 2000). Робота написана в контексті міждисциплінарного дослідження та може бути застосована в для розгляду проблематики юридичної психології (Double, 2020; Allan, 2018). Враховуючи те, що не зважаючи на його психологічний доробок, Дельоз як правило розглядається в оглядовій літературі в першу чергу як філософ, в той час як Фелікс Гваттарі за професією був психіатром. Робота дає змогу, хоч і в специфічний та достатньо контroversійний спосіб розглянути проблематику соціальної адаптації прояву психозів (Wilson & Faramelli, 2022; Villani & Kovess-Masfety, 2016). Звичайно, також варто відзначити, що сама праця часто вважається пост-структуралістською, адже в ній багато в чому критикуються традиційні для структуралізму ідеї визначеності, сталості елементів, однак науковий доробок, на який спираються Дельоз та Гваттарі є структуралістським за своєю сутністю, тому дану роботу все одно доречно розглядати в даному контексті. Відповідно, авторами вводиться поняття «*тіло без органів*», яке в парадигмальному контексті можна визначати як критику структуралізму, адже «без структури, абстрактна форма має необмежений потенціал» (Deleuze

& Guattari, 2004). Критика Дельозом та Гваттарі психіатрії лежить в їхній теорії розмежування поняття «шизофренії», зокрема «шизофренії» як клінічного діагнозу та «шизофренії» як соціального процесу. Головним критерієм критики психіатричного процесу стає її зумовленість інституційним авторитаризмом (Spruill & Lewis, 2022), що переходить суто у площину юридичної психології, так як регулювання відбувається соціально-правовими інституціями (Morss, 2004; Olivier, 2017).

Фактично, у своїй критиці інституціоналізму, Дельоз та Гваттарі доходять до поділу типу делірію на два типи в залежності від типу «шизофренії»: клінічний делірій та соціальний делірій, другий з яких конститує соціальний порядок. Таким чином, управління психіатричним закладом перебуває під набором різноманітних нерациональних соціальних, політичних, суспільних культурних впливів (Deleuze & Guattari, 2004). Сам Гваттарі, враховуючи його психіатричну практику, на власному досвіді пересвідчився в недосконалості системи піклування за людьми з психічними розладами. Таким чином, вплив структуралізму за рахунок гуманістичних тенденцій в психології та філософії визначив трансформації у питаннях юридичної психології та психіатрії в другій половині XX століття (Olivier, 2017).

ОБГОВОРЕННЯ

Виходячи з отриманих результатів, можемо відзначити їхню бінарну специфіку, адже з одного боку, напрями екзистенціалізму та гуманістичної психології мають суттєві теоретико-методологічні відмінності з структу-

ралізмом, найбільш вагомим з яких є питання первинності та структури. Абсолютизація суб'єкта, яка може бути притаманною екзистенціалізму не притаманна раннім структуралістам, а ті дослідники, які пізніше почали тяжіти до визначення субстантивності суб'єкта, як до прикладу, Жак Лакан чи Жиль Дельоз часто трактуються як пост-структуралісти. Однак, з іншого боку, структуралістське вчення за рахунок свого наукового доробку сприяло трансформації екзистенціалізму. Ми маємо спостерегти особливу динаміку їхньої взаємодії: взаємоспричиненої трансформації та впливу екзистенціалізму на відхід від структури з одного боку, та відходу від екзистенціалізму за рахунок доробку структуралістів з іншого. Таким чином, ми можемо визначити еклектичний характер впливу структуралізму на екзистенційно-гуманістичну парадигму в юридичній психології: сукупність спільних та відмінних ознак характеризують його трансформацію та транзит до зміни парадигми, однак спільні риси постулюють різкі практичні зміни у даній сфері, як, до прикладу, трансформації психіатричних практик та психологічно-правового підходу до регулювання даної сфери (Deleuze & Guattari, 2004).

Порівнюючи з іншими дослідженнями за останні п'ять років, ця стаття вирізняється системним підходом до визначення впливу структуралізму на розвиток юридичної психології, а не загальної теорії структуралізму (Masakayan, 2023; Collins, 2020; Ferrereiros, 2022), а також характеристикою спільних тенденцій розвитку екзистенціалізму та структуралізму в контексті психології права, а не тільки їхнього порівняння та протиставлення

(Bland, 2022). Також, вперше особливу увагу приділено формуванню та обґрунтуванню ідей анти-психіатричного руху, зокрема ідей Дельоза та Гваттарі в контексті юридико-психологічної проблематики у порівнянні з розкриттям суто психіатричного аспекту (Chamois, 2023; Courrete, 2023; Maxwell, 2023; Pisters, 2023; Sommers-Hall, 2023).

ВИСНОВКИ

По-перше, серед основних елементів антропологізму в юридичній психології можна визначити започаткування тенденції до парадигмального розвитку – зокрема соціально-детермінантної тенденції у формуванні парадигм. В той час як структуралізм приймає дану особливість у вигляді трактування поведінки людини в межах певної екстернальної соціальної структури на противагу суб'єктивістському підходові екзистенціалізму.

По-друге, відмінність між впливом екзистенціалізму та структуралізму на юридико-психологічну проблематику полягає в їхньому різному підході до детермінації поведінки людини, зокрема екзистенціалізм бере свій початок з клінічно-зумовленого індивідуального детермінізму, в той час як структуралізм більш схильний до імплементації соціально-детерміністських ідей. Зокрема це проявляється у їхній опозиції один одному в контексті протиставлення структури та суб'єкта.

По-третє, основною суперечністю між екзистенційно-гуманістичною парадигмою в юридичній психології та структуралізмом як науковим напрямком є трактування його позиції з боку суб'єкта. В юридичній психології, структурою виступає вся сукупність характерних впливових елементів суспільства, таких

як колективна суспільна свідомість. Розглянутий вплив структуралістів на формування анти-психіатричного руху в контекст формування екзистенційно-гуманістичної парадигми юридичної психології служить характерним прикладом синтетичного спільного впливу екзистенціалізму та структуралізму на прикладну проблематику юридичної психології.

Практичні результати досліджень.

Результати дослідження можуть бути застосовані при розгляді та поясненні генези складових елементів практичної складової юридичної психології, зокрема тих практик, які покликані регулювати поведінку людини в системі правових інституцій.

Перспективи подальших досліджень.

Диференціація екзистенціалізму та структуралізму визначити їхні основні елементи, як можуть проявлятися в різних галузях знання, в тому числі і в юридичній психології. Таким чином, спираючись на отримані результати можна поглибити розгляд впливу окремих представників напрямку екзистенціалізму на розвиток конкретних парадигм в юридичній психології, враховуючи соціальну спрямованість багатьох напрямків всередині структуралізму. До того, додаткової уваги потребує окреме дослідження впливу структурної антропології, психоаналізу та соціальної психології. Отримані результати дослідження можуть стати у нагоді при подальшому розгляді провідних тенденцій розвитку юридичної психології в контексті переосмислення або навпаки – заперечення ідей структуралістів, зокрема при розгляді розвитку пост-структуралізму в кінці XX століття.

References :

- Allan, A. (2014). Ethics in Psychology and Law: an International perspective. *Ethics & Behavior*, 25(6), 443-457. <https://doi.org/10.1080/10508422.2014.952006>
- Allan, A. (2018). Moral challenges for psychologists working in psychology and law. *Psychiatry Psychology and Law*, 25(3), 485-499. <https://doi.org/10.1080/13218719.2018.1473173>
- Barnard, A. (2000). *History and theory in anthropology*. New York: Cambridge University. 259 p. <https://archive.org/details/historytheoryina0000barn/page/n259/mode/2up>
- Bercherie, P., Fromentin, C., & Lepoutre, T. (2021). De l'épistémologie de la psychiatrie à une épistémologie psychanalytique. Entretien avec Paul Bercherie, 17 avril 2021. *L Évolution Psychiatrique*, 86(3), 573-590. <https://doi.org/10.1016/j.evopsy.2021.08.015>
- Bland, A. M. (2022). A 15-Year Progress Report on the Presence of Humanistic/Existential Psychology Principles in Mental Health Outcome Measurement: Thematic Discourse and Summative Content Analyses. *Journal of Humanistic Psychology*, 65(1), 6-41. <https://doi.org/10.1177/00221678221077475>
- Boyer, P. (2023). Ownership psychology, its antecedents and consequences. *Behavioral and Brain Sciences*, 46, e355. <https://doi.org/10.1017/s0140525x23002406>
- Brown, S. D., & Lunt, P. (2002). A genealogy of the social identity tradition: Deleuze and Guattari and social psychology. *British Journal of Social Psychology*, 41(1), 1-23. <https://doi.org/10.1348/014466602165018>
- Brown, P. (2020). From the Radical Psychology Movement to STS: A Journey From the 1960s in Multiple Parts. *Science as Culture*, 30(1), 12-25. <https://doi.org/10.1080/09505431.2020.1819223>
- Camus, A. (1955). *The Myth of Sisyphus and Other Essays*. translated by Justin O'Brien. New York: Vintage. 24 p. <https://www2.hawaii.edu/~freeman/courses/phil360/16.%20Myth%20of%20Sisyphus.pdf>
- Camus, A. (1946). *The Stranger*. Translated from the French by Stuart Gilbert. New York: Vintage Books. 77 p. <https://www.macobo.com/essays/epdf/CAMUS,%20Albert%20-%20The%20Stranger.pdf>
- Chamois, C. (2023). La sensibilité différentielle. Psychologie, éthologie et sociologie dans Instincts et institutions de Gilles Deleuze. *Dialectique*, 62(2), 323-355. <https://doi.org/10.1017/s0012217323000185>
- Collins, J. (2020). Parallel structures: André Leroi-Gourhan, Claude Lévi-Strauss, and the making of French structural anthropology. *History of the Human Sciences*, 34(3-4), 307-335. <https://doi.org/10.1177/0952695120911531>
- Corvalán, J. (2018). El fundamento epistemológico común del análisis estructural y de la antropología cognitiva. *Cinta De Moebio*, 63, 391-405. <https://doi.org/10.4067/s0717-554x2018000300391>
- Courret, L. (2023). Création littéraire et littérature schizophrénique : Deleuze et Guattari lecteurs de Freud. *L Évolution Psychiatrique*, 88(4), 525-537. <https://doi.org/10.1016/j.evopsy.2023.07.007>
- Dagfal, A. A. (2018). Psychology and psychoanalysis in Argentina: Politics, French thought, and the university connection, 1955-1976. *History of Psychology*, 21(3), 254-272. <https://doi.org/10.1037/hop0000071>
- De Saussure, F. (1916). *Cours de linguistique generale*. Lausanne: Payot. Edition critique 1997. xviii+513 p.
- Deleuze, G. (2004). How Do We Recognize Structuralism? in *Desert Islands and Other Texts*, (transl. Melissa McMahon and Charles J. Stivale, ed. David Lapoujade). New York/Cambridge: Semiotexte/MIT Press, 2004. pp. 170-192.
- Deleuze G., Guattari F. (2000). *Anti-Oedipus*. Capitalism and Schizophrenia. Translated from the French by Robert Hurley, Mark Seem, and Helen R. Lane. Minneapolis: University of Minnesota Press. 423 p.
- DeRobertis, E. M. (2021). Epistemological foundations of humanistic psychology's approach to the empirical. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 42(2), 61-77. <https://doi.org/10.1037/teo0000181>
- DeRobertis, E. M. (2014). A Neuroscientific renaissance of Humanistic Psychology. *Journal of Humanistic Psychology*, 55(3), 323-345. <https://doi.org/10.1177/0022167814536617>
- Double, D. B. (2020). Critical psychiatry: an embarrassing hangover from the 1970s? *BJPsych Bulletin*, 44(6), 233-236. <https://doi.org/10.1192/bjb.2020.5>
- Drazenovich, G., & Stroink, M. (2023). Interpreting human rights as the social psychological phenomenon of rights claiming. *International Journal of Psychology*, 59(2), 225-234. <https://doi.org/10.1002/ijop.12930>
- Elkins, D. N. (2019). Common factors: What are they and what do they mean for humanistic psychology? *Journal of Humanistic Psychology*, 62(1), 21-30. <https://doi.org/10.1177/0022167819858533>
- Ferreirós, J. (2022). Conceptual structuralism. *Journal for General Philosophy of Science*, 54(1), 125-148. <https://doi.org/10.1007/s10838-021-09598-8>
- Frank, V. (1947). *Ein Psychologe erlebt das Konzentrationslager*. Wien: Verlag für Jugend und Volk. 200 p. https://psy-akademie.at/fileadmin/Media/WPA/Ausbildungen/PSYCHOTHERAPEUTISCHES_PROPAEDEUTIKUM_A-PP/Unterlagen/A.2/Viktor_Frank1.pdf
- Freckelton, I (2020). Scholarship in Psychiatry, Psychology and Law, 1985-2020. *Psychiatry Psychology and Law*, 27(3), 333-345. <https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1799602>
- Gatta, G. (2014). Suffering and the making of politics: Perspectives from Jaspers and Camus. *Contemporary Political Theory*, 14

- (4), 335-354. <https://doi.org/10.1057/cpt.2014.52>
- Hoffman, E. (2022). Ideas that matter: Humanistic psychology, past, present, and future. *Journal of Humanistic Psychology*, 65(5), 916-918. <https://doi.org/10.1177/00221678221112135>
- Iliopoulos, J. (2021). Foucault understood critical psychiatry. *BJPsych Advances*, 28(4), 252-261. <https://doi.org/10.1192/bja.2021.22>
- Jenkins, A. (2018). Deleuze and Psychology: Philosophical Provocations to Psychological Practices. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 39(1), 124-126. <https://doi.org/10.1002/anzf.1287>
- Kakkori, L., & Huttunen, R. (2010). The Sartre-Heidegger controversy on humanism and the concept of man in education. *Educational Philosophy and Theory*, 44(4), 351-365. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2010.00680.x>
- Kassam, A. (2000). Claude Levi-Strauss and the making of structural anthropology. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 6(4), 730-730.
- Kelly, D., & Davis, T. (2018). Social norms and human normative psychology. *Social Philosophy and Policy*, 35(1), 54-76. <https://doi.org/10.1017/s0265052518000122>
- Kob, L. (2023). Exploring the role of structuralist methodology in the neuroscience of consciousness: a defense and analysis. *Neuroscience of Consciousness*, 1, 1-11. <https://doi.org/10.1093/nc/nia011>
- Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions*. International Encyclopedia of Unified Science (Vol. 2, No. 2). University of Chicago Press. xvii+210 p.
- Kurek, L. (2017). Supervenience and the Normativity of Folk Psychology in the Legal-Philosophical Context. In *Law and philosophy library* (pp. 161-175). https://doi.org/10.1007/978-3-319-61046-7_9
- Levi-Strauss, C. (1955). The structural study of myth. *The Journal of American Folklore*, 68 (270), pp. 428-444. URL: https://www.people.iup.edu/herwood/Archived-Courses/ENGL752SuII-05/Docs/Structural_Study_of_Myth.pdf
- Lévi-Strauss, C. (1958). *Anthropologie structurale*. Paris: Plon. 454 p. <https://archive.org/details/anthropologiestr00levi/page/454/mode/2up>
- Manrique, J. F. (2022). Camus y Kafka. Fundamentos de la filosofía del absurdo. *Perseitas*, 10, 323-349. <https://doi.org/10.21501/23461780.4329>
- Martin, S. (2023). Why using «consciousness» in psychotherapy? Insight, metacognition and self-consciousness. *New Ideas in Psychology*, 70, № 101015. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2023.101015>
- Martins, V. M. N. (2023). Le complexe d'Édipe et les systèmes de parenté face aux transformations de la famille contemporaine : Un débat entre anthropologie et psychanalyse. *Analysis*, 7(2), 100345. <https://doi.org/10.1016/j.inan.2023.100345>
- Masakayan, N. M. (2023). Assessing the structuralist challenge to vice epistemology. *Journal of Philosophical Research*, 49, 19-30. <https://doi.org/10.5840/jpr20231222213>
- Massot, A. (2020). Kuhn dans la « révolution cognitive ». *Revue D Anthropologie Des Connaissances*, 14(2), <https://doi.org/10.4000/rac.4796>
- Matsumoto, N. (2021). Toward an integrative human historical science of the mind, body and material. *Psychologia*, 63(2), 216-224. <https://doi.org/10.2117/psysoc.2021-b021>
- Maxwell, G. (2023). Differentiating the depths: A Jungian turn in Deleuze and Guattari studies. *Deleuze and Guattari Studies*, 17(1), 112-143. <https://doi.org/10.3366/dlgs.2023.0504>
- Mayer, C. (2022). Positive and existential psychology in times of change: towards complex, holistic, systemic, and integrative perspectives. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), № 8433. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148433>
- Morss, J. R. (2004). Gilles Deleuze and the Space of Education: Poststructuralism, Critical Psychology, and Schooled Bodies. In *Philosophy and education* (pp. 85-97). https://doi.org/10.1007/1-4020-2602-1_5
- Olivier, B. (2017). The ethical (and political) status of theorizing the subject: Deleuze and Guattari. *Psychotherapy and Politics International*, 15(2), e1408. <https://doi.org/10.1002/ppi.1408>
- Pavón-Cuéllar, D. (2021). Hacia otra psicología freudiana de las masas: más allá del gran crustáceo y su loca invertebrada. *Desde El Jardín De Freud*, 21, 179-198. <https://doi.org/10.15446/djfn.21.101234>
- Pavón-Cuéllar, D. (2023). Lo subvertido, lo forcluido y lo suturado: una historia del sujeto de Lacan a Badiou. *Res Publica Revista De Historia De Las Ideas Políticas*, 26(3), 267-277. <https://doi.org/10.5209/rpub.91472>
- Pisters, P. (2023). Introduction to Deleuze and Guattari and the Psychedelic Revival. *Deleuze and Guattari Studies*, 17(4), 457-466. <https://doi.org/10.3366/dlgs.2023.0529>
- Proust, J. (2022). Attention and Free Will in Experimental Psychology: An Unexpected Analysis of Voluntary Action by William James and Theodule Ribot. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 57(2), 547-568. <https://doi.org/10.1007/s12124-022-09728-x>
- Piguet, R. (2019). Lévi-Strauss révolutionnaire : Pour une critique structuraliste. *Contemporary French and Francophone Studies*, 23(2), 188-197. <https://doi.org/10.1080/17409292.2019.1669873>
- Pulkkinen, K. (2023). On Compatibility between Presentism and Anti-Presentism in History of Science. *Journal of the Philosophy of History*, 17(2), 310-327. <https://doi.org/10.1163/18722636-12341502>
- Sartre, J.-P. (2003). Being and nothingness (H. E. Barnes, Trans.; 2nd ed.). Routledge. 634 p. <https://dhsprory.org/kenny/PhilTexts/Sartre/>

[BeingAndNothingness.pdf](#)

- Sheehan, C. (2021). Psychological anthropology and medical anthropology: a brief history of ideas and concepts. *Irish Journal of Psychological Medicine*, 39(2), 115-120. <https://doi.org/10.1017/ipm.2021.34>
- Somers-Hall, H. (2023). Binding and axiomatics: Deleuze and Guattari's transcendental account of capitalism. *Continental Philosophy Review*, 56(4), 619-638. <https://doi.org/10.1007/s11007-023-09612-4>
- Sovet, L., Arnoux-Nicolas, C., & Bernaud, J. (2023). Introduction au numéro thématique : « Modèles et applications de la psychologie existentielle ». *Pratiques Psychologiques*, 29(4), 207-209. <https://doi.org/10.1016/j.prps.2023.09.001>
- Spruill, M., & Lewis, N. A. (2022). How do people come to judge what is Reasonable? Effects of legal and sociological systems on human psychology. *Perspectives on Psychological Science*, 18(2), 378-391. <https://doi.org/10.1177/17456916221096110>
- Stedman, J. M. (2023). Five contenders for the title philosophy of psychology. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 44(1), 30-41. <https://doi.org/10.1037/teo0000228>
- Vaškovic, P. (2022). Kierkegaard's existential sacrifice. *Interdisciplinary Journal for Religion and Transformation in Contemporary Society*, 8(2), 354-376. <https://doi.org/10.30965/23642807-bja10053>
- Villani, M., & Kovess-Masféty, V. (2016). Qu'en est-il de l'annonce du diagnostic de schizophrénie aujourd'hui en France? *L'Encéphale*, 43(2), 160-169. <https://doi.org/10.1016/j.encep.2016.01.011>
- Williams, C., & Arrigo, B. (2021). The Virtues of Justice: toward a moral and jurisprudential psychology. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 66(9), 962-979. <https://doi.org/10.1177/0306624x211066832>
- Wilson, R., & Faramelli, A. (2022). Spaces of Refuge: the clinical practice of Félix Guattari and institutional psychotherapy. *Deleuze and Guattari Studies*, 16(4), 623-641. <https://doi.org/10.3366/dlgs.2022.0497>
- Zahavi, D. (2022). Individuality and community: The limits of social constructivism. *Ethos*, 50(4), 392-409. <https://doi.org/10.1111/etho.12364>

Viktoriia Petrushenko

Doctor of Science in Medicine, Professor, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya (Ukraine)

THE INFLUENCE OF ANTHROPOLOGICAL CONCEPTS OF FRENCH STRUCTURALISM ON THE DEVELOPMENT OF THE EXISTENTIAL-HUMANISTIC PARADIGM IN LEGAL PSYCHOLOGY

ABSTRACT

Background. The development of legal psychology in the second half of the twentieth century is characterized by the phenomenon of paradigm shift, in particular, the transition from traditional anthropological and clinical paradigms and psychological directions of behaviorism and cognitivism to existential-humanistic and socio-contextual stages, the formation of which took place in conditions of interdisciplinary and interparadigm influence. Accordingly, it is necessary to determine the background's prerequisites for the formation of new paradigms in legal psychology, in particular, general scientific trends for the emergence and development of the existential-humanistic direction.

Objective. To establish the nature of the influence of French structuralist anthropological concepts on the development of the existential-humanistic paradigm in legal psychology.

Methods. The study used systemic, structural-functional, and comparative methods that helped to characterize the relationship between the elements of structuralism and the existential-humanistic paradigm in legal psychology.

Results. Three stages in the development of structuralism have been identified in the context of its psychological implementation. The influence of anthropologism on the system of structuralist knowledge and on the formation of the existential-humanistic paradigm of the psychology of law has been examined. Furthermore, the concepts of existentialism and structuralism are compared within a legal-psychological context. The work systematizes the ideas of Viktor Frankl, who is the founder and one of the most influential theorists of existential humanism in the psychology of law. The paper explores the characteristics of the emergence of the anti-psychiatric movement and its legal-psychological foundations.

Conclusions. The characteristics of anthropologism in oth-

er branches of legal psychology have been systematized, among which the orientation toward social determinism has been identified as the most evident. It has been demonstrated that the dominance of structuralism in the 1950s-1980s, as well as ideas that contradicted the concepts of existentialism, contributed to accelerating the paradigm shift in legal psychology and the transition to social contextualism at the beginning of the 21st century. The influence of structuralists on the emergence of the anti-psychiatry movement in the mid-1960s, within the context of the ideas of psychological humanism and philosophical existentialism, is identified.

Keywords: *legal psychology, paradigm, anthropological paradigm, existential-humanistic paradigm, structuralism, paradigm shift.*

How to cite (як цитувати):

Petrushenko , V. (2024). THE INFLUENCE OF ANTHROPOLOGICAL CONCEPTS OF FRENCH STRUCTURALISM ON THE DEVELOPMENT OF THE EXISTENTIAL-HUMANISTIC PARADIGM IN LEGAL PSYCHOLOGY. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 10(5), 29–41. <https://doi.org/10.31108/1.2024.10.5.2> [in Ukrainian]

Петрушенко , В. (2024). ВПЛИВ АНТРОПОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ФРАНЦУЗЬКОГО СТРУКТУРАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ В ЮРИДИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ. *ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС*, 10(5), 29–41. <https://doi.org/10.31108/1.2024.10.5.2>

Дата отримання статті: 03.02.2024

Дата рекомендації до друку: 15.04.2024

Дата оприлюднення: 30.05.2024